

گزارش «جوان» از نمایشگاه فرهنگی – هنری مهاجران افغانستانی در ایران

حمایت قانون از سلامت، امنیت وتحصیل مهاجران



رصدآمدهسوری جوان

حقوق بشر ایرانی حامی مهاجران غیر ایرانی

تعدادشان در ایران کم نیست، مجوزدار هایشان یک میلیون و ۶۰۰ هزار نفرند و بدون مجوز هایشان را تا ۴ میلیون نفر آمار می دهند. افغانستانی ها حالا دیگر بخشی از جامعه ایران را تشکیل می دهند. مهاجرانی که زبان و فرهنگ مشتر کشان با ایرانی ها موجب شده تا در طول سال های بعد از انقلاب در جامعه ایرانی حل و به عنوان بخشی از اعضای این جامعه پذیرفته شوند. قوانین مهاجرتی کشور ما هم تا حد امکان از این مهاجران حمایت کرده و امکان رشد و تحصیل آنها در ایران فراهم است. این مسئله در کنار هم رمز بودن ایران با افغانستان موجب شده تا ایران به یکی از اصلی ترین مناطق حضور مهاجران افغانستانی تبدیل شود. با وجود این اما شاید لازم باشد مردم ما بیشتر به این مهاجران هم زبان و هم فرهنگ نزدیک شوند و دو فرهنگ ایرانی و افغانستانی بیشتر بر اشتراکلت فرهنگی با یکدیگر تکیه کنند.

در متروی میدان اسام خمینی (ره) وقتی از پله های مترو بالا می آید و به محوطه بیرونی مترو می رسید، درست در انتهای سالن بلیت فروشی چند غرفه جلب توجه می کند؛ غرفه هایی از کارهای هنری و صنایع دستی، یک گوشه مردی روی صندلی نشسته و چوبه های رنگارنگی پیش رویش قرار دارد. روی یکی از قطعات چوب نقشی را چسبانده و با دقت تیغه تیز اره مویی به جلو و عقب می برد تاقطعه ای از تابلوی معرق را شکل دهد. بالای سرش نمونه هایی از تابلوهای خوشنویسی معرق به دیوار غرفه آویزان است. یکی از تابلوها چشمم را می گیرد. تابلویی معرق از یک دوپیتی. قیمت ۳ میلیون تومانی اش را که می بینم متوجه می شوم این آثار هنرمندانه باجیم تناسبی ندارد. کمی آن طرف تر مرد میانسالی در غرفه ای از آثار خوشنویسی نشسته و چندین قلم نی ریز و درشت و طرف دولت و ورقی پیش رویش دارد و مشغول خلق آثار هنری خوشنویسی است. دورتادور دیوار غرفه پر است از تابلوهایی که این استاد افغانستانی با دستان هنرمندش خلق کرده است. غرفه دیگر چند مرد افغانستانی پشت سازهای محلی شان نشسته اند و مشغول نواختن موسیقی

تعدادشان در ایران کم نیست، مجوزدار هایشان یک میلیون و ۶۰۰ هزار نفرند و بدون مجوز هایشان را تا ۴ میلیون نفر آمار می دهند. افغانستانی ها حالا دیگر بخشی از جامعه ایران را تشکیل می دهند. مهاجرانی که زبان و فرهنگ مشتر کشان با ایرانی ها موجب شده تا در طول سال های بعد از انقلاب در جامعه ایرانی حل و به عنوان بخشی از اعضای این جامعه پذیرفته شوند. قوانین مهاجرتی کشور ما هم تا حد امکان از این مهاجران حمایت کرده و امکان رشد و تحصیل آنها در ایران فراهم است. این مسئله در کنار هم رمز بودن ایران با افغانستان موجب شده تا ایران به یکی از اصلی ترین مناطق حضور مهاجران افغانستانی تبدیل شود. با وجود این اما شاید لازم باشد مردم ما بیشتر به این مهاجران هم زبان و هم فرهنگ نزدیک شوند و دو فرهنگ ایرانی و افغانستانی بیشتر بر اشتراکلت فرهنگی با یکدیگر تکیه کنند.

خودشان هستند و یکی هم بالهجه افغانستانی آواز می خواند. غرفه ای دیگر هم در کنار غرفه موسیقی قرار دارد و در و دیوارش با لباس های رنگارنگ و سنتی اقوام افغانستانی تزئین شده است. جالب اینجاست که لباس های موجود در این غرفه به لباس های اقوام ایرانی بسیار نزدیک است و این نزدیکی خبر از گذشته نه چندان دوری می دهد که افغانستان هم جزئی از ایران بود و مردم ایرانی و افغانستانی زیر پرچمی واحد و به عنوان هموطن در کنار هم زندگی می کردند. در غرفه ای دیگر هم دختر جوان افغانستانی مشغول آموزش طراحی چهره به چند نفر دیگر است. از چهره هایشان به نظر می رسد همه افغانستانی باشند.

غرفه ای هم کتاب های مربوط به مهاجرت را به نمایش گذاشته است. متصدیان این غرفه دیگر افغانستانی نیستند. آنها جوانانی هستند که انجمن دیاران را با اهداف حقوق بشری و کمک به مهاجران غیر ایرانی راه انداخته اند. این نمایشگاه هم دستبخت آنهاست؛ نمایشگاهی به مناسبت روز جهانی مهاجران که از ۲۷ تا ۳۰ آذر ماه در یکی از پر ترددترین نقاط شهر یعنی متروی امام خمینی (ره) برپا شد تا فرصتی باشد برای گفت وگویی صمیمانه و متفاوت مردم ایران با مهاجران افغانستانی و مشاهده توانمندی هایی که این مهاجران در سایه امنیت و امکانات ایران توانسته اند به آن دست یابند.



رسیدن به مر تبه استاد ممتازی در سایه امنیت و حمایت

به سراغ یکی از هنری ترین غرفه ها می رویم؛ محمد اوروز گانی استاد خوشنویس افغانستانی از سال ۶۲ به ایران آمده و ۳۶ سال است ساکن ایران شده است. وی از سال ۷۱ رسماً وارد انجمن خوشنویسان ایران می شود و سال ۷۶ با مدرک ممتاز از این انجمن فارغ التحصیل می شود و یک سال هم کلاس های فوق ممتاز: استاد امیرخانی را می گذراند و همچنان مشغول آموختن در کلاس های فوق ممتاز خوشنویسی است. از سویی دیگر خودش هم دستی بر آتش آموزش دارد و فعالیت های فرهنگی و آموزشی دارد.

وی با اشاره به اینکه پدر من در شرایط جنگ زده و بحران به ایران اتباع خبر می دهد؛ جایی که جوانان مستعد مهاجر را توانند به راه درست هدایت کنند و به آنها حرفه ای بیاموزند تا اشتغال ذهنی این افراد و امنیت جامعه هم تأمین شود.

این مهاجر افغانستانی با اشاره به قوانین مهاجرتی ایران می افزاید: «قوانین ایران در حوزه مهاجرت به دوره پهلوی اول و سال ۱۳۱۳ بازمی گردد و لازم است تا این قوانین به روز رسانی شود زیر شرایط جهانی تغییر کرده است.»

اوروز گانی با اشاره به خدماتی که در ایران به وی ارائه شده است،

غرفه لباس های سنتی افغانستانی را که نگاه می کنم بیشتر متوجه قرابت فرهنگی ایران و افغانستان می شوم. فاطمه خاوری مسئول کمیته صنایع دستی بانوان مهاجر در ایران است و ۱۸ سالی می شود در این زمینه فعالیت می کند.

اشتغال از ایی برای بانوان مهاجر به خصوص بانوا سرپرست خانوار و آموزش کودکان بازمانده از تحصیل از دیگر کارهایی است که این بانوی افغانستانی در ایران انجام می دهد.

از او درباره کود کان بازمانده از تحصیل و دستور رهبری درباره لزوم ثبت نام بچه های مهاجر حتی آنهایی که مجوز ندارند می پرسم که

پاسخ می دهد: «از سه سال پیش که رهبری این فرمان را دادند شرایط خیلی بهتر شده است اما برخی مشکلات هنوز وجود دارد؛ سن بچه ها، محل صدور کارت اقامت و بر که حمایت تحصیلی از جمله

این موارد است. علاوه بر آن در برخی مناطق ظرفیت مدارس کم است

و برخی از این بچه ها نمی توانند در این مدارس ثبت نام شوند.»

خاوری با اشاره به اینکه ۲۷ سال در زمینه آموزش بچه های بازمانده از تحصیل فعالیت دارد و تاکنون ۷ هزار و ۵۰۰ کودک را آموزش داده

می افزاید: «وقتی من این پیام رهبری را شنیدم که حتی بر امکان تحصیل بچه های افغانستانی بدون مدار ک قانونی هم تأیید داشتند بسیار خوشحال شدم اما سال های ۹۷-۹۶ حدود ۳۰۰ دانش آموز به دلایلی که ذکر کردم از تحصیل باز مانده بودند اما این تعداد امثال به زیر ۲۰ نفر کاهش یافته است.» این بانوی هنرمند در پاسخ به نزدیکی لباس های اقوام افغانستانی به اقوام ایرانی می گوید: «روز نخست بر گزارر نمایشگاه مردم می آمدند و سؤال می کردند این نمایشگاه لباس های ترکمن یا سیستان است؟ به همین خاطر هم ما بالای غرفه پرچم افغانستان را نصب کردیم اما نمی توان نزدیکی فرهنگ و هنر ایران و افغانستان را التکر کرد و همین نزدیکی به ما احساس خوبی می دهد و احساس می کنم در اینجا هم در وطن خودم هستم.»

از نگاه وی این تلقی ها و در هم آمیخته شدن هاشتراکات و برادری و دوستی را می رساند. خانم خاوری که در ایران به دنیا آمده و بزرگ شده می گوید: «در سفر اولی که به افغانستان رفتم فضا برایم غریب بود و حتی برای لحظاتی دچار دوگانگی شدم که من ایرانی ام یا افغانستانی؟»

وی تأکید می کند: «در ایران بستی روی که این فرصت را به ما داد و همین نمایشگاه هم با همکاری خوب انجمن دیاران و شهرداری

تهران صورت گرفت. انجمن ها و سازمان ها در ایران خیلی تلاش می کنند تا مهاجران و هنرهای آنان را به مردم معرفی کنند. از سویی دیگر اداره اتباع مر کزی را برای هنرمندان افغانستانی درست کرده اند تا آنها فرصتی برای ابراز هنر شان داشته باشند و این به معنای فرصتی

است که در اختیار مهاجران قرار گرفته است.»

این بانو برخی ناملایمات را طبیعی می داند و می افزاید: «کسی که می خواهد رشد کند و دیده شود باید تلاش خود را هم بکند.»

وی می گوید: «باید اعتراف کنم که مردم ایران هم مردم بسیار شریفی هستند و این صرف نظر از برخی اشکالات قوانین مهاجرتی است.»

خانم خاوری از دوستان ایرانی اش صحت می کند که همراه وی بودند و هیچ گاه نگذاشتند انرژی اش کاهش یابد و به او کمک می کردند.



اصلاح و به روز رسانی قوانین مهاجرت برای پیشگیری از پدیده مهاجران غیر قانونی

پیمان حقیقت طلب، مدیر پژوهش های انجمن دیاران درباره پدیده مهاجرت و مهاجران سایر کشورها در ایران به «جوان» می گوید: «انجمن ما سه سال است راه اندازی شده و ما سه هدف را دنبال می کنیم؛ تغییر نگرش نسبت به مهاجران در ایران، انجام پژوهش های مرتبط با مهاجران در ایران و بهبود قوانین مهاجرتی در ایران.»

به گفته وی با راه اندازی این انجمن مردم نهاد سه سال است که روز جهانی مهاجران گرامی داشته می شود. سال های گذشته در دانشگاه ها این مراسم بر گزار شد اما امسال طی مذاکرات با شهرداری این برنامه در سطح شهر بر گزار شد. بر این اساس تهران شهر دوستدار مهاجران نامگذاری شده است. ارائه اطلاعات دربارۀ مهاجران، نمایش توانمندی های مهاجران، اجرای موسیقی زنده و امکان گفت وگو بین مهاجران و مردم ایران به عنوان میزبان از اهدافی است که این گروه با بر گزاری این نمایشگاه پیگیری می کند.

همچنین بیلبوردهایی به مناسبت روز جهانی مهاجران و به رسمیت شناختن حق شهروندی آنان نصب شد. حقیقت طلب با تأکید بر اینکه مهاجرت پدیده ای رو به رشد است، می افزاید: «در سال ۱۹۶۰، ۰/۵ درصد جمعیت دنیا مهاجر بودند اما حالا ۳/۵ درصد آنها مهاجرند. هر کشوری بنا بر سیاست ها و منافع ملی سیاست های خود را در برابر مهاجران به روز می کند. به طور مثال آلمان تا سال ۲۰۰۰



همه حقوق مهاجران در ایران

بر اساس میانی حقوق بشری حق حیات، حق سلامت و حق تحصیل از مهم ترین حقوقی است که برای انسان ها در نظر گرفته می شود. در کشور ما مهاجران از تمامی این حقوق به نحو شایسته ای برخوردارند و رهبر معظم انقلاب به عنوان بزرگ تر ین مقام دینی و سیاسی کشور شخصا پیگیر رعایت این حقوق و موازین برای مهاجران به خصوص مهاجران افغانستانی هستند که تر کیب جمعیتی شان چیزی حدود ۹۵ درصد مهاجران را به کشورمان تشکیل می دهد. بر همین اساس هم سه سال پیش بود که در بی دستور شخص امام خامنه ای شرایط تحصیل برای کودکان مهاجر حتی مهاجران غیر قانونی که هیچ گونه مدرک هویتی یا اقامتی نداشتند فراهم شد.

حق تحصیل مهاجران

پیش از این یکی از مشکلاتی که مهاجران افغانستانی در ایران با آن مواجه بودند، تحصیل کودکان در مدارس بود. کود کانی که اقامت قانونی داشتند با پرداخت هزینه در مدارس ثبت نام می شدند و کود کانی که اقامت قانونی نداشتند یا در مدارس خود گردان آموزش می دیدند یا از تحصیل بازمی ماندند. اما سال ۱۳۹۴ بود که شرایط تحصیل کودکان با دستور مقام معظم رهبری فراهم شد. ایشان در سخنرانی اردیبهشت ماه ۱۳۹۴ تصر یح کردند: «هیچ کودک افغان، حتی مهاجرتی که به صورت غیر قانونی و بی مدرک در ایران حضور دارند، نباید از تحصیل بازمانند و همه آنها باید در مدارس ایرانی ثبت نام شوند.» همین دستور هم زمینه ثبت نام بسیاری از کود کان افغان در مدارس ایران را مهیا کرد و آنها توانستند از حق تحصیل برخوردار شوند. مطابق آمارها در سال ۱۳۹۶ حدود ۳۶۰ هزار دانش آموز افغان در ۲۵ هزار و ۴۹۰ مدرسه ایران تحصیل می کردند و تا ساقف ۱۰ درصد از این دانش آموزان می توانند در مدارس فنی و حرفه ای به تحصیلات ادامه دهند. هزینه تحصیل هر دانش آموز در یک سال تحصیلی حدود یک میلیون و ۸۰۰ هزار و در هنرستان هایش از ۲ میلیون پیش بینی می شود که بر اساس قوانین موجود حدود ۱۰ درصد کل هزینه های تحصیل افراد در ایران را کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل کمک می کند و مابقی این هزینه طبق مصوبه دولت در سال ۹۳، توسط جمهوری اسلامی ایران پرداخت می شود.

طبق اصل ۱۳۸ قانون اساسی کود کانی که فاقد مدرک هویتی هستند و از نظر سنی شرایط نام نویسی و تحصیل در نظام آموزشی رسمی کشور را دارند شناسایی و کارت ویزه ای با عنوان «کارت حمایت تحصیلی» برای آنان صادر می شود. به گفته سیدعلی قدمگاهی، معاون مدیر کل امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور، جمهوری اسلامی ایران سالانه ۱۵۰ میلیون دلار برای تحصیل ۴۸۰ هزار دانش آموز افغانستانی هزینه می کند.

تحصیلات دانشگاهی برای اتباع افغان در ایران رایگان نیست و بسیاری از دانشجویان برای تحصیلات دانشگاهی با مشکلاتی مواجهند. با وجود این طبق آمار منتشر شده در سال ۱۳۹۵، بیش از ۱۱ هزار دانشجوی افغان در دانشگاه های ایران مشغول تحصیل هستند.

حق سلامت

بر اساس آمارهای موجود از ۳ میلیون پناهنده افغان مقیم جمهوری اسلامی ایران حدود ۲ میلیون نفر غیرقانونی هستند. خدمات رایگان بهداشتی به بیش از ۳ میلیون افغان در ایران بار سنگینی به کشور تحمیل می کند و سازمان های حقوق بشری در این مورد کمک مناسبی به ایران نداشته اند.

طبق گزارشها سالانه حدود ۱۰ میلیارد تومان در کشور برای خدمات بهداشتی مهاجران و پناهندگان هزینه می شود. این مبلغ حدود چهار برابر چیزی است که کمیساریای عالی پناهندگان برای ارائه خدمات بهداشتی در اختیار قرار داده است. سیدحسن قاضی زاده هاشمی وزیر سابق بهداشت در این باره گفته بود: «کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان حتی برای این پناهندگان قانونی نیز هزینه لازم را برای ارائه خدمات سلامت، آموزش و اشتغال نمی پرداخت.»

بنا به تأکید وی، سال ۹۳ حدود یک میلیون نفر علیه سرخک واکسینه شدند که ۲۰۰ هزار نفر از میان جمعیت مهاجر و پناهنده بودند. همچنین وزارت بهداشت طی چهار نوبت، در چهار سال مختلف متول دین سال های ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۲ از ریز جمعیت مهاجر و پناهنده علیه ویروس هپاتیت B واکسینه کرد.

بیمه مهاجران

طبق توافقنامه ای که میان سازمان امور پناهندگان، اداره امور اتباع و مهاجرین خارجی و بیمه سلامت به امضا رسید، طرح بیمه سلامت پناهندگان به تصویب رسید که طی آن بسیاری از مهاجران قانونی در ایران تحت پوشش بیمه قرار می گیرند. در آمار ی که در سال ۱۳۹۶ به نشر رسیده که از این میان ۱۱۲ هزار تن را قشر بسیار آسیب پذیر و بیش از ۱۰۰ نفر دیگر دارای بیماری های خاص بوده اند. تمامی هزینه های این پناهندگان از طرف کمیساریای عالی پناهندگان پرداخت می شود. این بیمه شامل خدمات

بستری، خدمات پاراکلینیکی و خدمات سر پایی و فقط در بیمارستان های دولتی تحت پوشش وزارت بهداشت هستند می شود. هزینه یک ساله بیمه سلامت برای افراد آسیب پذیر و بیماران خاص حدود ۴۵۰۰ تومان و سایر مهاجرین ۴۶۰ هزار تومان است.

محدودیت های مهاجران

با تمام اینها اتباع افغانستانی محدودیت هایی هم دارند. در تبصره ماده ۴ دستورالعمل بانک مر کزی مصوب سال ۱۳۹۰ تأکید شده اتباع خارجی دارای کارت آمایش و دفترته پناهندگی از داشتن حق هرگونه خدمات الکترونیکی محروم هستند و نمی توانند عابر بانک داشته باشند. اغلب مهاجران افغانستانی در ایران شامل هستند و از درآمدشان راضی اند.

از سویی دیگر، تعداد زیادی از مهاجران حاضر در ایران کالاهای ایرانی را به افغانستان صادر می کنند و حجم آن حدود ۲ میلیارد دلار در سال است. نبود

شبکه مناسب بین ایران و افغانستان موجب می شود تا بسیاری از معاملات بین دو کشور دچار اختلال شده و از آن مهم تر به صورت دلار و یورو صورت گیرد. این در حالی است که برقراری ارتباط بانکی «ریالی – افغانی» می تواند جایگزین دلار شود. کارگران افغانستانی که در ایران مشغول هستند ماهانه پول های زیادی برای خانواده شان در افغانستان ارسال می کنند. حجم و میزان این مقادیر همیشه برای ایران نامشخص بوده است. اما اگر این مهاجران بتوانند وجوهات راسالی خودشان (Remittance) را از طریق شبکه بانکی ایران به صورت ریال و تبدیل آن به افغانی انجام دهند، علاوه بر اینکه به سود آنها بوده و هزینه کارمزدشان را کمتر می کند برای شبکه بانکی ایران هم شامل گردش مالی خوبی خواهد شد و هم کارمزدهای کنونی از سمت صرافی ها و تاجر به سمت شبکه بانکی خواهد چرخید. طبق آمار بانک جهانی تنها در سال ۲۰۱۶ بالغ بر ۲۰۰ میلیون دلار توسط مهاجران حاضر در ایران به افغانستان ریمنتس صورت گرفته است. ارائه خدمات بانکی به مهاجران علاوه بر وجهه انسانی اش می تواند روی تر اکشن ها، مبدأ و مقصد معاملات اتباع خارجی اشراف اطلاعاتی ایجاد کند.

همچنین مهاجران برای گرفتن گواهینامه رانندگی در کشور ما مشکلاتی دارند که موجب ایجاد چالش ها و خسارت های بیشتری می شود و در صورت بروز تصادفات امکان پیگیری و برخورداری از خدماتی همچون بیمه شخص ثالث را منتفی می کند.